

JINA.....NAMBARI.....

DARASA..... SAHIHITAREHE.....

102/2

KISWAHILI

Karatasi Ya Pili

LUGHA

Saa: 2 ½

MTIHANI WA TATHMINI WA KIDATO CHA NNE -MUUNGANO

MAAGIZO

Andika jina lako na mambari yako katika nafasi ulizoachiwa hapo juu.

Weka sahihi yako na tarehe ya mtihani katika nafasi ulizoaciwa hapo juu.

Jibu maswali yote

Andika majibu yako katika nafasi ulizoachiwa katika kijitabu cha maswali.

*Karatasi hii ina **kurasa 10** zilizopigwa chapa.*

Watahiniwa ni lazima waangalie kama kurasa zote zimepigwa chapa sawasawa na kuwa maswali yote yamo.

KWA MATUMIZI YA MTAHINI TU:

Swali	Upeo	Alama
1	15	
2	15	
3	40	
4	10	
Jumla	80	

SEHEMU A: UFAHAMU (ALAMA 15)

Soma taarifa ifuatayo kisha ujibu maswali yanayofuata.

Ni fedheha kuona taifa ambalo halijakuwa likitambua msamiati wa shibe kwa zaidi ya miongo miwili sasa limeacha chakula kiharibike mashambani kutokana na ukosefu wa soko. Taarifa kuwa ni zamu ya wakulima wa mahindi kukadiria hasara baada ya wenzao wa maziwa ni za kuhuzunisha. Inasemekana wakulima wa zao la mahindi katika mikoa ya pwani, mashariki, kati na Bonde la ufa waenendelea kuhesabu hasara kutokana na ukosefu wa soko la mahindi kutoka kwa serikali.

Hii ni hata baada ya serikali kuwapatia na kuwauzia pembejeo kwa bei nafuu kama njia mojawapo ya kuimarisha uzalishaji wa chakula nchini. Kinachovunja moyo zaidi ni habari kuwa serikali iyo hiyo ilitoa ahadi ya kununua mazao yote ya wakulima hao kama njia mojawapo ya kuwatia moyo katika kazi yao.

Kando na wakulima wa kibinafsi, ilitumia mamilioni ya pesa za umma kuzindua miradi ya kilimo cha mahindi kwa kunyunyizia mashamba maji na mazao yake pia yanaharibikia. Wakulima wa mradi wa kilimo cha kunyunyizia mashamba wa Hola, kwa mfano, wameathirika pakubwa kutokana na ukosefu wa soko la mazao yao. Imekuwa ikijikokota kutokana na sababu kadhaa ikiwemo ukosefu wa fedha za kununua mahindi.

Hii ni hata baada ya uchunguzi kuonyesha kuwa usalama wa chakula nchini umedorora kutokana na kiangazi cha muda mrefu. Mbali na kutokuwepo kwa utaratibu wa kununua mahindi kutoka kwa wakulima hao halmashauri ya nafaka haina uwezo wa kuwashughulikia wakulima wote nchini.

Hii ni kwa sababu wakulima wengi hawapati huduma za halmashauri hiyo ambayo imejikita katika maeneo yaliyokuwa yakizalisha chakula kwa wingi miaka iliyopita. Eneo la Hola, kwa mfano, liko mbali kutoka kwa kituo cha halmashauri hiyo kwa sababu eneo hilo ni kame.

Ni kutokana na muktadha huu serikali inapaswa ichukue hatua za haraka kuepusha kuharibika kwa zao la mahindi nchini. Serikali inapaswa kutenga fedha zaidi za kununua mahindi kutoka kwa wakulima. Inakisiwa kuwa hasara zaidi inatarajiwa kutokea ikiwa pesa zaidi hazitatengwa kwa sababu idadi ya wakulima wanaovuna mahindi inatarajiwa kuongezeka.

Maswali

(a) Kwa nini chakula kinaharibikia mashambani? (alama2)

(b) Serikali ilichangia vipi katika kuimarisha uzalishaji wa chakula. (alama 2)

(c) Eleza vile halmashari ya nafaka haijaweza kuepushia wakulima wa mahindi hasara. (alama 3)

(d) Kwa nini wakulima wa maeneo kame hawajashughulikiwa na halmashuri ya nafaka? (alama 1)

(e) Kutokana na taarifa hii serikali inaweza kutatua tatizo la wakulima kwa njia gani? (alama 1)

(f) Pendekeza namna taifa linaweza kuepuka na kupambana na uharibifu wa chakula mashambani. (alama 3)

(g) Eleza maana ya maneno yafuatayo kama yalivyotumiwa katika taarifa. (alama 3)

(i) Miongo _____

(ii) Pembejeo _____

(iii) Umedorora _____

SEHEMU YA B: UFUPISHO: (ALAMA 15)

Soma taarifa ifuatayo kisha ujibu maswali yanayofuata:

Katika safu yangu hii sina lengo la kuzishambulia dini zetu na namuomba Mungu sana asiniandikie dhambi kutokana na ninayotaka kuyaandika. Lakini nashawishika kuikumbusha jamii yangu ambayo inatufanya watu tuzione dini zetu zinamkandamiza mwanamke. Dini zetu kubwa kama Uislamu na Ukristo zinatuelekeza mwanamke kumheshimu mumewe na kumsikiliza anachosema, lakini kwa yeye kufuata maadili ya dini na si kukuambia uue ukakubali.

Wakati dini inasema utekeleze amri ya mumeo na wao wameelezwa mambo ya kuwafanyia wanawake, ikiwa ni pamoja na kuwaheshima na kuwaridhisha kadri ya uwezo wao.

Kutokana na hilo la amri, wanaume wengi ndio wamechukua kama tiketi ya kunyanyasa mwanamke na hata kumnyima fursa ya kujiendeleza kielimu na hata kufanya shughuli za kuongeza kipato. Unakuta familia ni ya kimaskini, baba hana fedha za kutosha kuihudumia familia yake, lakini baba huyo anataka kujishughulisha na shughuli yoyote ya kumingizia kipato kinachoweza kuwasaidia wote na matokeo yake kuendelea kuwepo, kwenye dimbwi la umasikini. Wengine kwa hofu ya kupata changamoto kutoka kwa wake zao wanawakatalia wanawake walio wao kujiendeleza kielimu au kutafuta mwanamke asiyeelimika ili asiweze kuhoji mambo kadhaa ndani ya nyumba.

Hili limebainishwa hivi karibuni na shirika moja lisilo la kiserikali huko kigoma ambapo katika utafiti wao asilimia 90% ya wanawake wa vijijini wanashindwa kutoa hoja kutokana na uelewa wao duni na kutoa sababu ya kuwa hiyo ni kutokana na ukosefu wa elimu, masuala ya kidini yanayomwelekeza mwanamke kufuata amri za mumewe, mila na desturi kadhaa.

Dini zote zinaeleza wazi umuhimu wa mtu kupata elimu bila kubagua kama ya kiislamu inavyosema; mtu anapata thawabu anapotafuta elimu na anatakiwa aitaafute popote bila kujali umbali na hata ikiwezekana kufika China ambapo inaaminika ni mbali.

Sijawahi kuona wala kusikia dini ikisema mwanamke asipate elimu lakini baba zangu na kaka zangu wanaume wanalipotosha hili kutaka kuendelea kumkandamiza mwanamke bila kufikiri kuwa mwanamke ni msaada mkubwa kwao na kwa maendeleo ya taifa lote; ikiwa leo tupo katika harakati za kupata maendeleo na nchi hii hivi kweli tutafanikiwa?

Mapambano ya kuleta maendeleo yaanze katika ngazi ya familia kwa kuondoka kwa ujinga wa kumkandamiza mwanamke ili naye aelimike, aweze kujenga hoja, aweze kujitafutia kipato na mwisho kusaidia katika maendeleo ya familia ambayo kwa njia nyingine ndiyo maendeleo yenyewe ya taifa hili.

(a) Taja aina **mbili** kuu za ala za sauti kisha utoe mfano mmoja mmoja. (alama 2)

(b) Taja maneno yenye **miundo** ifuatayo ya silabi. (alama 2)

(i) KKKI _____

(ii) Irabu pekee (II) _____

(c) Eleza ni kwa nini neno umma ni la asili ya kigeni. (alama 1)

(d) Viambishi vilivyopigiwa **mstari** vinawakilisha dhana zipi za kisarufi? (alama 2)

Udhaifu _____

Walani? _____

(e) Neno lifuatalo liko katika ngeli gani? (alama 1)

Matukio _____

(f) Andika kwa **msemo** wa taarifa: (alama 2)

Askari: Ulikuwa unaelekea wapi uliposhambuliwa?

Jirani: Nilikuwa nikienda sokoni jana.

(g) Onyesha **vishazi** katika sentensi ifuatayo kisha **uelezee** ni vya aina gani. (alama 2)

Ajapo tutamlaki kwa shangwe.

(h) **Sahihisha** sentensi ifuatayo.

Mtu ambaye aliyechukua kitabu chenye kilikuwa hapa arudishe. (alama 1)

(i)Tumia mzizi –w- katika sentensi kama: (alama 2)

(i)Kitenzi kisaidizi.

(ii)Kitenzi Kishirikishi.

(J)Tunga sentensi moja kubainisha matumizi ya ‘na’ kama. (alama 2)

(i)Kihusishi cha ‘na’ ya mtenda.

(ii)Kiunganishi

(k)Weka kirejeshi ‘O’ tamati kwenye kitenzi **chungu** kisha ukitungie sentensi. (alama 1)

(l)Eleza na utoe mifano ya mazingira **mawili** ambapo mstari mshazari hutumika. (alama 2)

(m)Nyambua **kitenzi ja** kiwe katika kauli ya kutendewa kisha **utunge** sentensi. (alama 1)

(n) (i) Eleza dhana ya shamirisho. (alama 1)

(ii) Onyesha aina tofauti za **shamirisho** katika sentensi hii.

Ali alimnunulia Asha viatu kwa pesa zake. (alama 3)
